

2023 – DOSARELE PATRIMONIULUI (CXLI):
Ruta Sf. Ladislau, patronul general al Transilvaniei?
"Carmen Miserabile" la Oradea?
- Prepozitura Sibiului "Sf. Ladislau"! - Patroana Ungariei?

Sărbătorile sfinților unguri în Directorium - 17 zile!
pentru refacerea unității
Ungariei milenare!
aspectul politic național
al catolicismului unguresc
din Transilvania?

Sf. Ladislau
1040 1095

e patronul general al
Transilvaniei
și patronul special al
orașului Oradea!

Oradea Nagyvárad Grosswardein

Sfinții unguri în România!

România
Atractivă!

Dosarele
patrimoniului (CXLI)

ruta Sf. Ladislau

Anul comemorativ al inmografilor și cântăreților bisericești (psalți) **Anul omagial al pastorației persoanelor vârstnice**

Presa din județul Bihor reflectă controversat situația statuilor lui Mihai Viteazul, Mihai Eminescu și a lui Emanuil Gojdu, precum și desființarea revistei „Familia” - în care a debutat Mihai Eminescu -, în anul în care revista sărbătorea 155 de ani de existență; există o serie de proteste împotriva relocării statuilor. De asemenea, există puține informații privind situația statuii lui Mihai Viteazul, aceasta putând fi depozitată în curtea Companiei de Apă Oradea, urmând a fi reamplasată în fostul cimitir Olosig - numit în prezent **Parcul Liniștii**. Aceeași presă prezintă orădenilor și tuturor celor interesați, perspectiva ca în locul statuii lui Mihai Viteazul să fie ridicată statuia regelui Ferdinand și de ce nu, chiar a sfântului Ladislau; ultimul scenariu este considerat plauzibil, argumentele găsindu-se în fundamentarea promovării constante pe care o fac asociațiile culturale maghiare, rutei regelui Ladislau. Pentru corecta informare a cititorilor, **ruta Sf. Ladislau** pe teritoriul României este una din cele 12 rute turistice incluse pentru finanțare în Planul Național de Redresare și Reziliență (alături de ruta castelelor, a curiilor, a culelor, a bisericilor fortificate, a bisericilor de lemn, a mănăstirilor din zona Moldovei, a castrelor romane, a cetăților și a satelor cu arhitectură tradițională), toate făcând parte din platforma de promovare „**ROMÂNIA ATRACTIVĂ**”.

Ruta Sf. Ladislau va cuprinde aprox. 20 de obiective, fiind popularizate deja cinci obiective care vor fi incluse în această rută și care vor beneficia de fonduri P.N.R.R. pentru restaurare: biserica reformată din Saciova (jud. Covasna), biserica unitariană din Chichiș (jud. Covasna),

biserica reformată din Lutița (jud. Harghita), cetatea Biharia din jud. Bihor și ansamblul abației din Sâniob (jud. Bihor), acestea fiind selectate în urma primului apel public de depunere proiecte.

Și totuși cine a fost regele cavaler Sf. Ladislau, promovată și prezent în memoria culturală maghiară, prin povestiri, legende și chiar pelerinaje? Această întrebare este pusă de mulți cititori, în comentariile online, care se simt frustrați de investiția de 12 milioane de euro alocată promovării acestei rute, dedicate unui sf. catolic.

În istoria ungară, Ladislau I al Ungariei (n.1040 – d.1095) a fost și a rămas în memoria poporului său ca un suveran luminat, domnind din 1077 până la moarte. De numele său este legată desăvârșirea creștinării Ungariei, elaborând un cod de legi severe împotriva păgânismului și a ereziei, călăuzind maghiarii spre dreptul maghiar și apărarea proprietății private, îndrumând migrația populației spre teritoriile puțin populate. A luptat pentru expansiunea teritorială a Ungariei, cucerind Slovenia și Croația, unde a fondat Dieceza de Zagreb și a obținut acces la Marea Adriatică. Papa I-a însărcinat cu comanda armatei cruciate, în **Prima Cruciadă**, dar a murit înaintea campaniei (în cetatea de la Nitra), fiind înmormântat în mănăstirea benedictină de la Somogyvár; după 1113, rămășițele pământești au fost mutate la Oradea, în catedrala care a fost distrusă (în 1241), de marea invazie tătară. Însăși înființarea celui mai important oraș din vechea regiune istorică a Crișanei - **Oradea mare, Nagyvárad** (în maghiară), **Grosswardein** (germană), **Magnovaradinum** (latină) - este legată de acest rege. Chiar dacă prima atestare documentară este din 1241, în „**Cronica pictată de la Viena**” (Chronicon pictum Vindobonense) regelui Ladislau i se atribuie decizia de a ridica o mănăstire în cinstea Fecioarei Maria, în locul numit „Varad” (Oradea); Mănăstirea a devenit leagănul episcopiei romano-catolice de Oradea, iar patronul spiritual a fost regele Ladislau, sanctificat de papa Celestin al III-lea, în 1191. Distrugerea cetății Oradei și a catedralei romano-catolice în 1241 a fost descrisă de călugărul **Rogierius** (Rugiero di Puglia - Rogierius din Apulia) în „**Carmen Miserabile**” („Cântec de Jale”), care a fost prezent la cucerirea Transilvaniei și a Marii Câmpii Ungare de tătari. Acest călugăr a fost canonic de Oradea și ulterior - arhiepiscop de Split (din 1250), în catedrala din Split fiind înmormântat, în 1266. „**Cântecul de jale**” a fost tradus în limba română de G. Popa - Lisseanu, în 1935, făcând cunoscut românilor această mare invazie și genocidul și distrugerile făcute de hoardele mongole; el a fost făcut prizonier timp de un an și jumătate, pentru a trăi în captivitate, ca slugă la un ungar care înțelegea să activeze în slujba tătarilor. A evadat în 1242, fugind prin păduri și hrănindu-se cu puținele alimente primite de la țărani, pentru a se întoarce în Italia și a continua activitatea de preot. Opera sa a descris Europa Central-Orientală pustiită de mongolii care, după ce au distrus cnezatele ruse și Kievul, au continuat cu Polonia și Silezia, nimicind oastea Ungariei și toate oștile care au încercat să-i oprească în Moldova, Muntenia și Transilvania. După aceste distrugereri, au început construcțiile cetăților, castelelor și bisericilor fortificate, toate având rolul de refugii în calea invaziilor mongole. Nu întâmplător, Prepozitura Sibiului (în latină **Praepositura Cibiniensis**) – numită și **Prepozitura „Sfântul Ladislau”** -, a fost principala instituție bisericească a sașilor transilvăneni din sec. al XII-lea până la Reforma Religioasă din sec. al XVI-lea. **Papa Celestin al III-lea a emis și documentul de atestare a Sibiului, la 20 decembrie 1191**, document aflat în Arhivele Secrete ale Vaticanului.

Din perioada interbelică datează și articolul tribunistului săliștean, prof. univ. Onisifor Ghibu, apărut în publicația „**Universul**” (în 1936): „**Sfinții unguri în România**”, pe care-l reproducem: «Printre anomaliile împotriva cărora m’am ridicat cu mai multă vehemență și a căror înlăturare am cerut-o cu toată hotărârea a fost **aspectul politic național al catolicismului unguresc din Transilvania**. Acest pretins catolicism își făurise, pe deasupra dogmelor creștine generale, o

concepție specială a sa, pe temeuri naționale ungurești. Astfel, **pentru Unguri, Christos a luat înfățișarea unui Dumnezeu specific maghiar**, a cărui unică misiune e să păzească Coroana milenară a Sfântului Ștefan, - Maica Domnului nu este apărătoarea și mângâietoarea tuturor creștinilor, ci este „Patroana Ungariei”, înfățișată cu coroana ungurească pe cap. – **Sfinții principali ai catolicismului unguresc** nu sunt nici evangheliștii, nici apostolii lui Christos, nici mucenicii cinstiți de întreaga Biserică creștină, ci doar regii ungari Ștefan și Ladislau, fiul Regelui Ștefan, Ducele Emeric, încreștinătorul Ungurilor, Gerhard, Iolan, Margareta și Cunigunda, fiicele regelui Bela IV, și Elisabeta, fiica Regelui Andreiu II. Acești „sfinți” sunt patronii diecezelor „catolice” din Transilvania (Dieceza de Alba Iulia are ca patron pe Sfântul Ștefan, cea de Oradea pe Sfântul Ladislau, rege, - cea de Timișoara pe Sf. Gerhard), ai ordinelor călugărești (Franciscanii au pe Sf. Ștefan, rege, Minorii pe Sf. Elisabeta a Ungariei), ai societăților de lectură dela toate liceele Statului catolic ardelean (Cluj, Brașov, Alba Iulia, Tg-Mureș, Odorheiu, Târgu Săcuiesc, Miercurea Ciuc ș.a.m.d.). Dintre aceștia, **Sfântul Ștefan** reprezentantul sfintei Coroane maghiare milenare este **patronul întregii Ungarii** și chezașia unității neștirbite a acesteia, iar **Sf. Ladislau e patronul general al Transilvaniei și patronul special al orașului Oradea**. Sărbătorile sfinților unguri sunt înșirate într'un tablou special în cartea oficială de slujbe intitulată **Directorium** a diecezei romano-catolice de Alba-Iulia, unde le sunt rezervate nu mai puțin 17 zile pe an, afirmativ în conformitate cu aprobarea de sub Nr. T.39 – 1914 din 14 Maiu 1914 a Sfântului Scaun.

În aceeași carte, pentru Dieceza Satu Mare se prevăd pentru cinstirea Sfântului Ștefan nu mai puțin de 6 zile (29 Maiu, 30 Mai, 20 August, 26 August, 27 August), iar în cea pentru Oradea 5 zile pentru Sfântul Ladislau (26 Aprilie, 27 Aprilie, 29 Aprilie, 3 Maiu, 27 Iunie). **Toate aceste sărbători se serbează în Transilvania românească fără nici o restricție**, ca și când această provincie ar aparține și astăzi Ungariei. Iar dincolo, în Ungaria, aceste sărbători sunt prilejuri anuale de manifestațiuni revizioniste, în cari nu aleargă numai sute de mii de unguri din „țara-mamă” și din „teritoriile ocupate”, ci sunt aduși ostentativ și străini „catolici” din toate continentele, în scopul de a manifesta în mod solidar **pentru refacerea unității Ungariei milenare sfâșiate pe nedrept tot prin tratatul dela Trianon**»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2023-dosarele-patrimoniului-cxli-ruta-sf-ladislau-patronul-general-al-transilvaniei-carmen-miserabile-la-oradea-prepozitura-sibiului-sf-ladislau-patroana-ungariei-172023.html>

În: Tribuna, 21 septembrie 2023